

מנחות דף כד
עניין: שבע ליה טומאה

חידושי רבי אריה ליב סי' לט

והנה עלם סברה זו דשבע ליה טומאה, צפוינות יש לדמותה לדין אין איסור חל על איסור. באומנם דליכא למימר הכי, דהא חזין דשונים לגמרי בגדריה, דבאיסורין השני מיתלח תלי וקאי, וכי פקע ממנו איסורו הראשון השני חתי וחייל, והכא אין טומאה השנייה חלה כלל ואפילו ירדח ראשונה ממנו, ועוד חזין דשני הגמ' למימר דאפילו צ"ל שבע ליה טומאה, וצ"ל כרי לא שייך כלל דין אין איסור חל על איסור, ועיין בקרבן אורה, והנראה דיש לפרש כך מילתא דתרי אנפי, חדא דכא דיוגא דעלם בחלות טומאה, דלא מלי לחול שתי טומאות משם אחד דדבר אחד, אלא כולל כחוד טומאה היא, דאילו צאופן שכן שתי שמוט טומאה נפרדות, כמו צעומאח מת וטומאה מדרס, פשיטא דחלו שתיבה, דאין לכן שייכות זו לזו, אלא צאופן שכן שתיבה שם טומאה אחת, אלא שצאו עליו מתרי אופנים, כמו צעומאח אוכלין שנטמאו צמת וצז, דצין כך וצין כך חייל צכן אותה טומאה אוכלין שביא ראשון לטומאה, והחילוק היו רק מליצו טומאה צאה עליהן, צככי אמרינן שבע ליה טומאה, דצמה דמתעמאח עיי טומאה אחרייתו לא נחוסף צכן כלום. ועוד יש לפרש דהחסרון הוא צדין מגע בטומאה, דהחסור אחר כי יגע טכור צעמא, וכו' מגע טומאה המעמא, אלא דברים עמאים הנוגעים זה צזח אין זה חשיצ מגע טומאה, שכן שתיבה אותה טומאה עצמה. ונראה דצבנך תרי אופנים תליא שאלה זו אי אמרינן שבע ליה טומאה אפילו צ"ל או לוקא צזא", דאי יומא דהחסרון הוא צעלם החלות טומאה, דלא מלי חייל שתי טומאות משם אחד דדבר אחד, כרי שייכה טעם זה ציו צ"ל צז צזא", דמ"מ כולל שם טומאה אחת היא, וצכל אופן שיחולו א"ל שיחולו שתיבה, אלא אי טעמא דשבע ליה טומאה הוא מפני דלא חשיצ מגע טומאה כשנגעו שני דברים בטמאים זה צזח, צכח הוא דיש לחלק צין צ"ל לצזא", דצ"ל כיון דצעת המגע כרי נגע טמא בטכור שפיר חשיצ מגע טומאה.

שו"ת תורה לשמה לבן איש חי סי' תקיב

אך כל זה אינו קושיא, לפי שיטת הר"ש ז"ל שהביאו התוספות במנחות⁶ בדבור המתחיל כי נגע בו הזב וכו' בסוף הדיבור, דסבירא ליה דלא שייך שבע ליה טומאה בטומאה הבאה מעצמו. וכן כתבו התוספות בחולין דף ע"ב עמוד ב' בדבור המתחיל אלא וכו'⁷ וזה לשונם, והרב ר"ש אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו, וחייל שפיר אפילו קל על חמור. ועשו התוספות שם הכרח לסברת הר"ש ז"ל הנזכרת מן הגמרא דמנחות שם, דאמאי לא פשיט מרבי מאיר דאמר גבי סדין שעשאו וילון דטמא מגע מדרס, אלמא דחל קל עם החמור בבית אחת. אלא ודאי כשהטומאה באה מגופו לא אמרינן שבע ליה טומאה וחל אפילו קל [על] חמור אפילו בזה אחר זה, עיין שם. מיהו התם חזרו ודחו הכרח זה, עיין שם.

ולפי האמור יש הכרח לסברת הר"ש ז"ל הנזכרת מהא דברכות⁸ דאמרינן חל טומאת קרי על טומאת זיבה בזה אחר זה. ומהא דפסחים⁹ דחל טומאת קרי אטומאת צרעת בזה אחר זה. ומוכרח לומר דלא שייך שבע ליה טומאה בטומאה הבאה מגופו, וכיון דטומאת קרי באה מגופו של זב וגופו של מצורע, חייל אף על גב דהיא טומאה קלה, ומן החימה הוא אמאי לא הביאו התוספות הכרח זה לסברת הר"ש¹⁰.

הנה כי כן ודאי לכולי עלמא טומאת קרי חייל גם על אדם שהוא טמא טומאת מת, ולכולי עלמא מהניא טבילה לסלק טומאת קרי ממנו אפילו בזמן הזה שאי אפשר לטהר עצמו מטומאת מת¹⁶, וכן עמא דבר לטהר עצמו בטבילה מטומאת קרי. וכן מפורש בדברי רבינו האר"י זצ"ל¹⁷, וכן הוא בפוסקים הראשונים ובשלחן ערוך¹⁸. ועיין בגמרא דבכורות דף כ"ז¹⁹

כי עתה בזמן הזה הכל הם טמאי מתים שהוא טומאה חמורה, איך תחול על האדם טומאת קרי שהיא טומאה קלה, דלכאורה נראה דאין אדם מתטמא בקרי. ואי אמרינן דנטמא, הנה תמיהא לן איך תועיל לו טבילה לטהרתו, דהוה ליה כטובל ושרץ בידו. יורינו המורה לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

מה שכתבת איך תחול טומאת קרי על טומאת מת, נראה שכוונת למה שאמרו במנחות דף כ"ד ע"א בבעיית רבא בענין שבע ליה טומאה, ומבואר שם דלכולי עלמא טומאה קלה לא חיילה על טומאה חמורה בזה אחר זה משום דאמרינן שבע ליה טומאה, עיין שם.

ולכאורה לפ"ז י"ל בהא דתנן בברכות בסוף פ"ג¹ זב שראה קרי ונדה שפלטה ש"ז והמשמשת שראתה נדה, צריכין טבילה. ורבי יהודה פוטר. ופרש"י זב שראה קרי, אע"פ שטמא טומאת שבעה משום זיבה, ואין טבילה זו מטהרתו, אפ"ה צריך טבילה לדברי תורה כתקנת עזרא משום קרי. ור"י פוטר, קס"ד הואיל וטומאת זיבה קודמת, והרי הוא טמא טומאה חמורה ואינה אוסרתו בדברי תורה, כדאמרינן בפרקין הזבים והמצורעים מותרים, תו לא אתיא טומאת קרי דקילא ואסרא ליה ע"ש. וקאמר בגמרא התם² בדף כ"ו ע"א איבעיא להו, בעל קרי שראה זיבה לר"י מהו, כי פטר ר"י התם בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא, אבל בעל קרי שראה זיבה דמעיקרא בר טבילה הוא מחייב, או"ד לא שנא. ופשיט ת"ש דמשמשת וראתה נדה, כבעל קרי שראה זיבה דמיא, וקא פטר ר"י ש"מ. תני ר"ח בהדיה, בעל קרי שראה זיבה צריך טבילה ור"י פוטר ע"ש. נמצא דרבנן מצרכי ליה טבילה לזב שראה קרי, ורבי יהודה פוטר, וקשה מעיקרא איך תחול על הזב טומאת קרי שהיא טומאה קלה, והא שבע ליה טומאה חמורה.